

Stolpersteine: kwetsbare micromonumenten

Steentjes herinneren aan de slachtoffers van de nazidictatuur

Achtergrond - 30 augustus 2011 - Auteur: Nina Lange

Bruine smurrie lag begin deze maand op een aantal Berlijnse Stolpersteine. Van de goudkleurige gedenkstenen liggen er zo'n 1300 in Berlijn. Ze herinneren aan de slachtoffers van de nazidictatuur. Het aantal stenen groeit snel, in heel Europa, maar het kunstproject stuit ook steeds op weerstand.

Ze zijn vierkant, goudkleurig en liggen tussen het plaveisel in tien Europese landen. De zogenoemde 'Stolpersteine' herinneren aan de verdrijving, deportatie en vernietiging van joden, zigeuners, politiek vervolgd, homoseksuelen, en Jehova's getuigen en de slachtoffers van euthanasie tijdens de nazi-dictatuur.

Door de steentjes te leggen voor de laatste zelf gekozen woonplaats van de vele slachtoffers wil de kunstenaar Gunter Demnig (1947, Berlijn) de herinnering aan hen levend houden. De Stolpersteine, in het Nederlands 'Struikelstenen', zijn bedoeld om mensen over de namen van de slachtoffers te laten 'struikelen', althans in figuurlijke zin, met hart en ziel. Op elk steentje met messingplaatje staat de naam, geboortedatum, sterfdag en plaats van overlijden van het slachtoffer.

Internationaal succes

Zijn eerste gedenkstenen legde kunstenaar Demnig illegaal in 1996, vertelt hij in een interview aan Arte. Pas 7 jaar later kreeg het project haar definitieve vorm en legde Demnig zijn eerste legale stenen in de stad Freiburg in de deelstaat Baden-Württemberg. Intussen zijn door heel Europa meer dan 30 000 van deze struikelstenen te vinden en geldt het project als 's werelds grootste monument in de vorm van een kunstwerk, schrijft de Märkische Allgemeine Zeitung.

Met minstens 13 nationale en internationale prijzen geldt het project als een succes. Weerstand is er ook, vooral in Duitsland. Sommige bewoners willen de steen niet omdat deze agressie aantrekt. Anderen vrezen dat de waarde van hun huis daalt als gevolg van het monument. De grootste kritische stem komt van de voormalige voorzitter van de Centrale Raad voor Joden in Duitsland, Charlotte Knobloch, die het "ondraaglijk" vond dat met de voeten wordt gestampt op de

namen van de slachtoffers, aldus de Süddeutsche Zeitung. De stad München bleef daarom tot 2007 verboden terrein voor de Stolperstein.

Bruine smurrie en neo-nazi's

Nu zijn de Stolpersteine in het nieuws wegens de schending ervan door neonazi's. Deze maand werden enkele Struikelstenen in Berlijn met een vieze bruine smurrie besmeerd. Eerder dit jaar werden ze al eens met witte vloeistof overgoten. De stenen zouden door de schending niet aan de slachtoffers, maar aan de misdadigers van de nazidictatuur herinneren, schrijft Neues Deutschland.

Juist door dit soort schendingen is het belangrijk om projecten zoals de Stolpersteine te blijven doen, zegt Karin Richert, die de steenleggingen van Demnig begeleidt en documenteert, in een telefonisch gesprek. "In verhouding met het aantal Stolpersteine zijn de schendingen zeer gering".

In Nederland werd in 2007 in Borne de eerste struikelsteen gelegd. Inmiddels zijn struikelstenen onder meer in Amsterdam, Rotterdam, Utrecht, Hilversum, Eindhoven en Rozendaal te vinden. Iedereen die wil, kan meehelpen aan de financiering van het kunstproject. De kosten om een steen te laten leggen bedragen ongeveer €100.

Dit is een artikel gedownload via [duitslandinstituut.nl](https://www.duitslandinstituut.nl).

Artikel:

<https://www.duitslandinstituut.nl/artikel/344/stolpersteine-kwetsbare-micromonumenten>